

درس پنجم - رهایی از قفس

واژگان

پیغام : پیام بازگو کردن : سخنی را دوباره گفتن خواجه : بزرگ ، سرور ، تاجر همتا : همانند ، مثل زهره اش بدرید : ترسید شگفت زده : کسی که تعجب کرده ، متعجب زین : از این خام : بیهوده شادکام : خوشحال شادکام : خوشحال کنیزک : خدمتکار ، زنی که برده باشد نشان : علامت ، نشانه دریافت : دانست ، فهمید گریستن : گریه کردن بند : طناب ماجرا : اتفاق اسیر : زندانی	بازرگان : تاجر حیس : زندان ، بازداشت دلتنگ : غمگین شیرین زبان : شیرین گفتار گران بها : با ارزش غلام : نوکر ، خدمتکار ارمغان : هدیه ، سوغات کارمت : که برای تو بیاورد خطه : سرزمین فلان : اشاره به شخص نامعلوم مشتاق : دارای شوق ، آرزومند قضا : تقدیر ، سرنوشت دلداری دهد : همدردی کند ، غم خواری کند شکر سخن : شیرین سخن ، شیرین گفتار گنبد کبود : منظور آسمان آبی است غصه : ناراحتی ، غم قافله : کاروان
---	---

هم خانواده

تجارت : تاجر تعجب : متعجب شاکي : شکایت حس : احساس عبور : عابر اسیر : اسارت علم : علم - معلم	لذیذ : لذت حیس : محبوس شگفت زده : شگفت انگیز مشتاق : اشتیاق - شوق سکوت : ساکت وقت : اوقات حال : احوال
---	---

مخالف

اسیر : آزاد پرسش : جواب - پاسخ	ثروتمند : فقیر رهایی : اسارت
-----------------------------------	---------------------------------

کلمات دارای ارزش املائی

ثروتمند - طوطی - سوغاتی - ارمغان - کارمت - خطه ی - پیغام - صحنه - موضوع - خواجه - زهره - شکر سخن - غار - باغ وحش - باغچه - یک دفعه - مامور - غصه - اتفاقا - قاطر - حکمت - بازرگان - هندوستان - غلام - قضای روزگار - تجارت - کنیزک - لحظه ای -
---

رهایی از قفس

- گفت طوطی را چه خواهی ارمغان
- کارمت از خطه ی هندوستان

به طوطی گفت : سوغاتی چه میخواهی   که از سرزمین هندوستان برایت بیاورم

● گفت آن طوطی که آن جا طوطیان   چون ببینی ، کن زحال ما بیان
طوطی گفت :زمانی که آن جا طوطی های دیگر را دیدی   وضعیت من را برای آن ها بگو

● کان فلان طوطی که مشتاق شماست   از قضای آسمان در حبس ماست
بگو که فلان طوطی که آرزوی دیدار شما را دارد   از سرنوشت و تقدیر بد در اسارت ما است

● این چرا کردم ، چرا دادم پیام   سوختم بیچاره را زین گفت خام
این چه کاری بود کردم ، چرا این پیغام را دادم   با این سخن بیهوده و ناپخته باعث مرگ آن بیچاره شدم

● کرد بازرگان تجارت را تمام   باز آمد سوی منزل شادکام
بازرگان تجارت را به پایان رساند   خوشحال به سوی منزل بازگشت

● هر غلامی را بیاورد ارمغان   هر کنیزک را ببخشید او نشان
به هر خدمتکاری و نوکری یک سوغاتی داد   به هر خدمتکاری هدیه ای ببخشید

● گفت طوطی ارمغان بنده کو   آنچه گفتمی آنچه دیدی باز گو
طوطی گفت پس سوغاتی من کو   هر چی گفتمی و دیدی را برابم تعریف کن

● گفت گفتم آن شکایت های تو   با گروهی طوطیان ، همتای تو
بازرگان گفت درد دل و شکایت های تو را   برای چند تا طوطی مثل خودت گفتم

● آن یکی طوطی ، ز دردت بوی برد   زهره اش بدرید و لرزید و بمرد
یکی از طوطی ها دردت را فهمید   ترسید و لرزید و مرد

آیا می دانید :

مولوی شاعر ایرانی قرن هفتم هجری قمری است . در شهر بلخ به دنیا آمد و در شهر قونیه وفات یافت . کتاب های مثنوی معنوی و دیوان شمس از جمله کتاب های اوست . یکی دیگر از لقب های او مولانا می باشد .

دانش زبانی :

گاهی بعضی از کلمه ها از دو کلمه با معنی ساخته می شوند و وقتی با هم ترکیب می شوند یک کلمه ی مرکب با معنی جدید تشکیل می دهند . کتاب + نامه : نوشته ای که مشخصات کتاب در آن می آید .

کار+ نامه : نوشته ای که نتیجه کار هر فرد در آن می آید .

شناسنامه : نوشته ای که در آن اطلاعات شخصی هر فردی نوشته می شود

روزنامه : نوشته ای که در آن اخبار یک روز نوشته می شود

تشویق نامه : نوشته ای که در آن کسی تشویق می شود

تقدیر نامه : نوشته ای که از آن کسی تقدیر و تشکر می شود

- گاهی اوقات شاعر برای زیبایی شعر از کلمات مخفف (کوتاه شده) استفاده می کند
کارمت : که برای تو بیاورم

• برای مقایسه دو تصویر باید به نکات زیر توجه کنید

- با دقت به جزئیات تصویرها نگاه کنید
- شباهت ها و تفاوت ها را دسته بندی کنید
- پس از مقایسه ی شباهت ها و تفاوت های تصویرها ، نوشته را جمع بندی کنید
- خوش خط و پاکیزه بنویسید

*****

پرسش های متن درس

- ۱- متن زیر را علایم نگارشی مناسب کامل کنید
بازرگان سکوت کرد ..... نمی دانست چگونه موضوع مردن آن طوطی را به او بگوید ..... طوطی که او را ساکت دید ..... پرسید .....
ای خواجه ..... چه شده ..... به من بگو .....
۲- معنی هر واژه را بنویسید .
ارمغان : قضا : زهره اش بدرید : خطه :
بازگو : گفت خام : حبس : همتا :
- ۳- درستی یا نادرستی عبارت های زیر را مشخص کنید
- سال نامه نوشته ای است که اخبار و اطلاعات هر روز در آن نوشته می شود
- بازرگان از هندوستان چند طوطی به عنوان سوغات آورد .
- گفت خام به معنی کم سخن گفتن است
- شناسنامه نوشته ای است که اطلاعات شخصی هر کس در آن نوشته می شود
- ۴- هم خانواده هر کلمه را بنویسید .
تصمیم : حبس : تعجب : شاکي :
- ۵- مفهوم بیت زیر را بنویسید .
گفت طوطی ارمغان بنده کو
آن چه گفتی آن چه دیدی باز گو
- ۶- مخالف کلمات زیر را بنویسید :

شروع : خام : آزاد : گران بها : رهایی :

۷- در متن زیر غلط های املائی را پیدا کنید و درست آن را بنویسید .
بازرگان می خاست برای توطی زیبای خود سوقاتی گران بهایی بیاورد .
ای خاجه ، پیقام مرا به دوستانم در هندوستان برسان و از حال من آن ها را با خبر کن .

۸- با حروف در هم ریخته کلمات صحیح را بنویسید.
ت - م - ق - ش - ا   ح - ظ - ه - ل   ت - ک - و - س

۹- مفهوم ضرب المثل دسته گل به آب دادن را بنویسید .

۱۰- هر کلمه را به معنی آن وصل کنید

سالنامه	نوشته ای که در آن مشخصات شخصی نوشته می شود
کتاب نامه	نوشته ای که هنگام خرید خانه بین خریدار و فروشنده نوشته می شود
قولنامه	نوشته ای که در آن مشخصات کتاب ها نوشته می شود
شناسنامه	نوشته یا دفتری که در آن وقایع و مناسبت های یک سال نوشته می شود

۱۱- از روی سرمشق با خط زیبا بنویسید .

مشک آنست که خود ببوید نه آنکه عطار بگوید.

نادان چو طبل غازی، بلند آواز و میان تهی.

۱۲- جمله هایی بسازید که هر دو واژه در آنها باشد.

الف) حیران، قضا: .....

ب) گران بها، تجارت: .....

۱۳- به سؤال های زیر پاسخ کوتاه دهید.

الف) بزرگ ترین آرزوی طوطی چه بود؟ .....

ب) وقتی بازرگان طوطی را از قفس بیرون آورد، چه اتفاقی افتاد؟ .....

ج) ارمان بازرگان برای طوطی چه بود؟ .....

۱۴- مترادف واژه های مشخص شده را بنویسید.

الف) در زمان های قدیم، حکیمی قصد سفر کرد. (.....)

ب) کشتی با بادبان های برافراشته، حرکت کرد. (.....)

ج) لحظاتی بعد، بازرگان شروع به گریستن کرد. (.....)

(د) خبر آمدن آن مرد، به گوش امیر رسید. (.....)

۱۵- معنای کدام کلمه غلط است .

- الف (قضا : سرنوشت
ب (ارمغان : هدیه
ج) همتا : مانند
د) شگفت زده : خوشحال

۱۶- نوشته ای که در آن اخبار یک ماه می آید چه نام دارد .

الف (روزنامه   ب) هفته نامه   ج) ماهنامه   د) کتاب نامه

۷- می خواست - طوطی - سوغاتی - خواجه - پیغام -	۱- نقطه - نقطه - ویرگول - دونقطه - گیومه باز -
۸- مشتاق - لحظه - سکوت	ویرگول - علامت سوال - گیومه باز - علامت سوال -
۹- کار اشتباهی انجام دادن و با آن اشتباه باعث گرفتاری دیگران شدن	گیومه بسته - نقطه
۱۰- سالنامه : نوشته ای که در آن وقایع و مناسب های یک سال نوشته می شود	۲- ارمغان : هدیه - سوغات
کتاب نامه : نوشته ای که در آن مشخصات کتاب نوشته می شود	قضا: سرنوشت - تقدیر
قولنامه : نوشته ای که هنگام خرید خانه بین خریدار و فروشنده نوشته می شود	زهره اش بدرید: ترسید
شناسنامه : نوشته ای که مشخصات شخص هر فرد نوشته می شود	خطه : سرزمین
۱۱- به عهده ی دانش آموز	بازگو: بیان کن
۱۲- به عهده ی دانش آموز	گفت خام : سخن بیهوده
۱۳- آزادی - پرواز کرد و رفت - رهایی از قفس	حبس : اسارت
۱۴- دانشمند - بالا رفته - تاجر- حاکم	همتا: مثل - مانند
۱۵- گزینه د	۳- نادرست
۱۶- گزینه ج	نادرست
	نادرست
	درست
	۴- تصمیم : مصمم
	حبس : محبوس
	تعجب : متعجب - عجیب
	شاکی : شکایت
	۵- طوطی گفت سوغاتی من کو
	آن چه گفتمی و آن چیزی که دیدی برایم تعریف کن
	۶- شروع : پایان
	خام : پخته
	آزاد : اسیر
	گران بها : ارزان
	رهایی : اسارت

نام:	آزمون	کلاس: .....
نام خانوادگی:	پایانی فصل دوم	تاریخ: ..... / ..... / .....

۱- واژه ی جا افتاده در کدام گزینه آمده است؟

گر خوش آواز بودی و خوش خوان ..... بهتر از تو در مرغان

(۱) نبود (۲) چه کسی (۳) نباشد (۴) نَبْدی

۲- کدام واژه از نظر املائی درست است؟

(۱) بیندیشد (۲) ساهل (۳) حاضر (۴) شحرت

۳- منظور از مثل «دسته گل به آب دادن» چیست؟

(۱) انداختن یک دسته گل در جوی آب (۲) اشتباه کردن در انجام کاری

(۳) درست انجام دادن یک کار (۴) هدیه فرستادن برای کسی

۴- کتاب مثنوی معنوی از کیست .

الف (سعدی حافظ (ب) مولوی (ج) رودکی (د)

۵- کدام گزینه هم خانواده بقیه نیست .

الف (موثر (ب) اثر (ج) تاثیر (د) ثریا

۶- داستان قدم یازدهم از کیست .

الف (محمد میر کیانی (ب) سوسن طاقدیس

(ج) سمیه جلالی (د) حبیب یغمایی

۷- جاهای خالی را با واژه های مناسب کامل کنید:

روبه ..... و حیلت ساز / ..... پای ..... و کرد آواز/ طعمه ..... چون دهان..... / ..... جست و ..... را .....

۸- با متضاد واژه‌های زیر جمله بسازید.

الف) خوشحالی $\neq$ .....

ب) آزاد $\neq$ .....

ج) دوست $\neq$ .....

۹- معنی واژه هایی که زیر آن ها خط کشیده شده است را بنویسید.

- حاکم به هوش و فهم پسر آفرین گفت و مرد از او معذرت خواست.

- روزی حکیمی قصد سفر کرد و کشتی او گرفتار توفان شد.

- گفت طوطی را «چه خواهی ارمغان کارمت از خطه ی هندوستان».

۱۰- در جمله های زیر واژه های «خار» و «خوار» هریک به چه معنایی هستند؟

الف) خارگل سرخ در دست محمد فرو رفت. (ب) انسان دورو در نزد دوستانش خوار می شود.

۱۱- منظور از ضرب المثل «هیچ ارزانی بی علت نیست و هیچ گرانی بی حکمت» چیست؟

۱۲- منظور حکیم از این که گفت: «به دست آورید آن چه را ماندنی است» چیست؟

۱۳- شعر روباه و زاغ را به صورت قصه بنویسید.

۱۰- تیغ - کوچک و حقیر	۱- گزینه ۴
۱۱- ارزانی و گرانی هر چیزی حتما دلیل درستی دارد	۲- گزینه ۱
۱۲- به دنبال کسب چیزی باشید که از بین نمی رود و همیشه می ماند مانند علم و دانش	۳- گزینه ۲
۱۳- به عهده ی دانش آموز	۴- گزینه ج
	۵- گزینه د
	۶- گزینه ب
	۷- پرفریب - رفت - درخت
	افتاد - بگشود - بگشود - روبهک - طعمه - بریود
	۸- ناراحتی - اسیر - دوست
	جمله سازی به عهده ی دانش آموز
	۹- عذرخواهی
	دانشمند - اراده - بادهای شدید
	سوغاتی - سرزمین